

Framhald av síðu 2

støðið nógv lægri og avleiðingarnar verða ikki nóg góðar heldur.

-Sjálur taki eg undir við landsbankastjóranum, tá hann sigur, at tað fer at taka nógv fleiri ár at fáa búskapin uppá fótur aftur, koma vit ikki nú við nøkrum loysnum sum muna, og her kemst illa úttan um lønarniðurskurðin.

Fólk góðtaka lønarlækking

Vit spurdu Jógvan Sundstein um hann roknar við, at fólk í Føroyum veruliga góðtaka ein lønarniðurskurð!

-Tað geri eg avgjørt. Fólk siga, at tey vilja heldur hava nakað minni í løn enn at liva við stóra vanda við at verða uppøgd, og tey, sum eru vörðir arbeiðsleys, siga, at tey heldur vilja hava nakað minni í løn, soleiðis at møguleiki er at fáa arbeiði aftur.

Jógvan Sundstein sigur, at størsta avleiðingin av lønarniðurskurði er tann, at vit minka um arbeiðsloysi.

Fleiri í arbeiði

-Hvørja trygd hava fólk fyrri at tey verðveita stutt arbeiði og at arbeiðsleys fáa arbeiði aftur, um lønarniðurskurður verður settur í verk?

-Sjálvandi kann eg ikki siga hetta við vissu, men alt talar fyrri tí, at arbeiði verður til fleiri hendur enn í dag.

-Er tað ikki kappingarferið, sum hevur mest at siga fyrri teg, tá tú tosar um lønarniðurskurð?

-Hetta er sjálvandi sera avgerandi, men fyrri meg er lønarniðurskurður = færri uppsagnir og fleiri nýggj arbeiðspláss - bæði í tí almenna og í privata sektorinum.

-Men hvat hjálpir hetta, tá stóru partur av vinnulívinum er farin á heysin og enn stórri partur stendur höttur eitt nú alivinnan!

-Nettup fyrri alivinnan vilði tað verið ein veldug innspæring við einum lønarniðurskurði, soleiðis at vinnan kláraði teir lækkandi prísirnar og harvið kann halda fram við sínum mongu arbeiðsplássum.

Lønarlækking fer longu fram

Vit spurdu eisini Jógvan Sundstein, um lønarniðurskurðin eisini skal fevna um fólk í privatari vinnu. Til tað sigur

hann, at nógv privat virki, slík sum ikki hava sáttmálar, tey hava longu sett lønina langt niður, nógv við upp til 10-20%.

-Tað er nevniliga farin fram ein heilt munandi lønarniðurskurður hjá teimum, sum ikki eru bundin at sáttmálum undirstríkar figgjarmálaráðharrin.

Hann sigur, at fólk vilja hetta heldur enn at skula missa arbeiði.

Rentan lækkar

Uppá fyrispurning um prisstøðið og rentan av lánun til eitt nú seithús fer at lækka tilsvandi, um lønin fer niður sigur Jógvan Sundstein, at lækka lønin, so lækka prísirnir eisini og hvat rentuni verðveitir, so er figgjarmálaráðharrin sannførdur um, at sjálvt rentustøðið fer at kvinka niður eftir.

-Hetta tí, at kostnaðarsøðið lækkar og virkini, sum bankarnir annars tapa pengar uppá, hava tá betri møguleika at yvirleva og bankarnir fáa harvið minni tap, harafturat skulu bankarnir eisini sjálvir lækka sínar lóin, og harvið fáa teir í hvussu er eitt sindur betri møguleika at lækka rentuna, um ikki annað so eitt sindur.

Jógvan Sundstein sigur, at hann hevur tosað við onkran av bankunum um rentuspurningin í sambandi við lønarniðurskurð og ætlar hann, um uppskotid verður samtykt, at taka upp samráðingar við allar peningastovnar um júst henda spurningin.

Støðan betri hjá heildini

-Vil tú við øllum hesum siga, at fólk alt í alt verða ikki verri fyrri fáa vit ein lønarniðurskurð?

-Lækka lønirnar eini 6% so fara fólk at vera 10% betri fyrri um eitt ár, tí tað verður ein stórri lønarmongd, sum verður útgoldin samanlagt. Tað verður minni pr. eind, pr. tíma og pr. mánaða, men samanlagt verða fleiri pengar, tí tað verða fleiri fólk, sum hava arbeiði.

-Hendir tað at eitt nú bankarentan ikki lækkar samstíðis sum lønin verður lækkað, fer tað ikki at gera, at eingin fær endarnar at røkka samnan?

-Tað er greitt, at fólk, sum hava eina fasta løn í dag og ávisar útreiðslur sum rentur ol., við lønarniðurskurði fáa minni at ráða yvir, men alternativid er, at síðumadurin als onga løn

hevur.

Gott fyrri fakkfelogini

-Er tað ikki at leggja upp til uppsøgn av samgonguna, tá tit vilja krevja av javnaðarflokkinum, at hann skal ganga við til lønarniðurskurð, tá vit vita, at ein stóru partur av veljarunum floksins, sum eitt nú umboða mong av fakkfelogunum, ikki góðtaka slíkan niðurskurð?

-Nei tvørturímóti. Javnaðarflokkur stuðlar bert fakkfelogunum við at siga, at tit fáa fleiri fólk í arbeiði, tit fáa betri umstøður, tit fáa samantlagt meira í løn við einum lønarniðurskurði. Hetta er ikki óðrvísi enn tá javnaðarflokkurin sigur við fólkaflakkin, at rentuskatturin skal lækkast. Her hevur fólkaflakkurin alla tíðina sagt, at tað hevur verið eitt skaldrammerki at verja spararan og stimbra til hægri uppsparing. Her sigur javnaðarflokkurin so sum náttúrligt er við fólkaflakkin, at soleiðis sum støðan er so má rentuinnátan bera nakað av kreppuni.

-Eg meini, at argumentationin er eins logisk báðar vegir.

Neyvan langt aðalverkfall

-Men roknar tú ikki við stórum trupulleikum á arbeiðsmarknaðinum, um tit við lóg samtykkja lønarniðurskurð?

-Best hevði sjálvandi verið um hetta var gjørt sjálvboðið, men tá vit onga samskipaða fakkfagrsrøslu hava í landinum, so verður ómøguligt at fara út til 50 feløg at samráðast. Men tað, sum eg kenni á mær, er, at tann meinigi løntakarin og kanska nokk so langt inn í sjálvalandiðsluna í fakkfelogunum, har eru fólk, sum skilja týðningin av einum lønarniðurskurði. Tað kann vera, at tey fara at mótmæla, men eg trúgvi ikki tey heiljartað ganga inn fyrri at leggja alt samfelagið lamið av teirri orsök.

-Tá oddafólkini í fleiri av landsins størstu fakkfelogum hóta við at leggja samfelagið lamið, um lóg kemur um lønarniðurskurð, hava tey tá ikki undirteki millum sínar limir?

-Tað meini eg ikki tey hava, men hetta er ikki ein pástandur, sum eg kann dokumentera, men meira ein persónlig kensla.

Jógvan Sundstein sigur, at eitt aðalverkfall í langa tíð er sera ringt fyrri samfelagið, men tað ringasta, sum kann henda, er, at vit ikki fáa loyst trupulleikarnar.

Bert tveir flokkar

Jógvan Sundstein heldur fyrri, at tað á Føroya lótingi í dag bert eru tveir flokkar, id tora at reka politikk og teir eru javnaðarflokkurin og fólkaflakkurin.

-Men slítnar samgongan eru tá aðrir flokkar, sum vilja góðtaka lønarniðurskurð saman við fólkaflakkinum?

-Eg trúgvi ikki, at nakar av hinum flokkunum torir at vera við til nøkur tiltøk heldur ikki lønarniðurskurð.

-Slítnar samgongan uppá spurningin um lønarniðurskurð metir tú tá einasta møguleika at vera nýval?

-Ja tað geri. Men eg meti ikki, at samgongan slítnar.

Kommir langt

Vit spurdu at enda Jógvan Sundstein, um møguleiki er fyrri, at samgongan fer at halda fram, har ein loysn hvørki fevnir um lønarniðurskurð ella rentuskatt sigur hann, at hetta er eisini ein møguleiki, sum teir arbeiða við.

-Vit eru komnir langt og kunnu vit vísa á eina loysn viðvíkjandi figgjarlóginu fyrri 92 saman við tí sera positivu sannroynd, at vit hava fingið eitt gjaldsávagnavirskot í 91, so hevur hetta sera stóran týðning fyrri víðari framgongdina hjá føroyskum búskapi og umdømi tess.

Javnaðarflokkurin landsfund

Jógvan Sundstein sigur, at hann vónar at hava eina loysn einferð í næstu viku. Nú má javnaðarflokkurin sleppa at avgreiða sín landsfund fyrst, og tað er so ikki ætlanin hjá fólkaflakkinum at provokera nakra loysn fram innan landsfundin sigur hann.

-Men er ikki møguleiki fyrri, at ein stóru meiriluti á landsfundinum hjá javnaðarflokkinum fer at krevja av ting- og landsstýrismanning floksins, at hon skal siga kortaneit til lønarniðurskurð?

-Tann møguleikin er sjálvandi til stóðar. Aðra viðmerking havi eg ikki til tað.

jan

Framhald av síðu 1

sagt rætt sigur Atli Dam víðari, at lægri løn, serliga í almenna sektorinum og innan fastlønarskið, gevur pláss til at fáa fleiri í arbeiði. Hinvegin sæð er hvørki fastlønarsektorurin ella tann parturin av arbeiðsmarknaðinum, sum hevur tímalønt arbeiði, førur fyrri at veita løntakarunum trygd í starvssetanini.

Trýr lítið uppá lønarniðurskurð sum búskaparamboð

Atli Dam sigur víðari, at javnaðarflokkurin ikki hevur noktað fyrri at tosa við fakkfelogini bæði tey í fastløn- og tí tímalønta partinum á arbeiðsmarknaðinum og heldur ikki við fiskimannafelagspartin, men javnaðarflokkurin trýr sera lítið uppá lønarniðurskurð sum búskaparamboð, tí um so skuldi verið, at hesi avmarkað seg út yvir tað avmarking, sum tey longu sjálvboðin eru gingin undir, nevniliga reallønarafturgongd í tvey ár uppá 9-11%, so er eingin trygd fyrri, at hetta fer at hjálpa, tí í verandi støðu er tað eins væl ein organisatións- og arbeiðsleiðsluspurningur og at tilpassa virksemti til møguleikarnar fyrri at selja meirivirgjörðar vørur.

Møguleikin fyrri at koma inn á hesar markaðir setir náttúrligt mark fyrri, hvussu skjótt vit kunnu fáa munandi størri virksemti.

Í tíra pørtum

Atli Dam vísir síðani á, at metingin av einum lønarniðurskurði er í tíra pørtum, einum lögfrøðilgum og einum sáttmálaglum tvs. er hetta lögfrøðiliga haldbart og skulu vit enda í eini støðu, har gjörðar avtalar skulu setast úr gildi tilvildarlaga, hvat ikki hevur verið kunnað gjørt síðani Norska lóg á sinni kom í gildi.

Í øðrum lagi er tað ein metan av tí búskaparlgu nyttuni í støðuni, og hetta er longu umrøtt. Tað eru mark fyrri, hvussu skjótt vit røkka hesum fleiri tímumun, sum vit ynskja at fáa.

Í triðja lagi er tað ein meting um, hvørt tað er rættvíst, at hesi tímaløntu, sum ikki hava skapt kreppuna, nú útyvir tey 11%, skulu rinda uppáftur 6% afturat, meðan arbeiðsfriar inntøkur

væltryggjaðar hánntøkur eru so væl vardar av 50% skattamarkinum, at tær lutfalsliga bera ov lítlan part av tí, sum neyðugt er at bera.

Í fjórða lagi er hetta eisini ein politiskur spurningur, sum í alheims samanhangi er spurningurin, um vit undirgrava trygdina, sum arbeiðstakarar hava vunnið sær alt síðani høvuðs-avtalan kom í gildi í 1899 og sum nærum javnsetir sáttmálarættindi við onnur grundlógartryggjað rættindi.

Rentuskatturin

-Líta vit at spurninginum um rentuskattningina, sigur Atli Dam víðari, so hevur einki lánd í heiminum so høga realrentu sum Føroyar. Henda rentan av kapitali kann bert takast einastaðni frá og er tað burtur úr framleiðsluni.

Og hesin parturin av tí, sum verður tikin av framleiðsluni hevur sum kunnugt ongantíð enn rindað nakað til samfelagsraksturin. Tí siga vit, at ein skatting uppá 5-7% av rentu, id sum sagt, verður tikin frá framleiðsluni, er alt ov lág, og hava mælt til, at vit í minsta lagi hækka hesa skatting til tað hon var, tá id fólkaflakkurin í 1953 á fyrsta sinni førði inn hesa rentuskattskipan, sum í dag er galdandi í Føroyum, nevniliga 14%.

Loysir ikki høvuðstrupulleikarnar

Lækking av lønum loysir ikki høvuðstrupulleikarnar hjá føroyskum vinnulívi, sum er, at kapitalkostnaðurin, sum bankar, figgingarstovnar o.o., sum hava lykilin til, kvalir føroyskst vinnulív, tí vandi er fyrri, at tað, sum løntakarnir móguliga kundu givið, verður tikið aftur av figgingarstovnunum.

Skal rættvísi valda mugu øll onnur viðurskipti í samfelagnum eitt nú samsýningar til liberal vinnurekandi, lániuppæddir og rentustøði osfr. alt samalt koma undir eina líkandi lækking og av royndum vita vit, at slík lóggáva er nærum ómøgulig at smíða.

Við ella úttan

Atli Dam sigur at enda, at javnaðarflokkurin og fólkaflakkurin hava eina skyldu at loysa trupulleikarnar í samfelagnum við ella úttan rentuskatti og lønarniðurskurði.

jan